## Opplegg 2 om medbestemmelse og påvirkning

## i skole og samfunn

I dette opplegget er det to oppgaver: en mindre oppgaver som tematiserer muligheter for medbestemmelse på skolen, og en litt større oppgave som tar utgangspunkt i muligheter for påvirkning i samfunnet gjennom et debattopplegg om etablering av vindmøller.

## Oppvarmingsøvelse

### Krangleøvelse i par.

Elevene går sammen to og to og får oppgave av lærer om å bestemme noe i fellesskap – f.eks. hvilken film de skal se, hva de skal spise til middag.

Oppgaven er å bestemme over den andre. En kommer med et forslag, men den andre er uenig og kommer med et annet forslag. Begge skal begrunne hvorfor de mener deres forslag er best, og finner på nye argumenter for sitt syn og mot den andres hele tiden.

# Medbestemmelse på skolen

### Opplegg A Hva kan elevene bestemme på skolen?

*Tema: Hva kan elevene bestemme på skolen?*

*Målgruppe:* ungdomsskoleelever

*Læringsmål:*

- Å reflektere over maktforhold og hvordan man kan påvirke egne livsvilkår og medvirke i samfunnet.

**Varighet:** 1-2 timer

*Oppgave:* I par eller smågrupper lager og gjennomfører elevene et intervju med rektor eller en lærer om hva elevene kan bestemme og hva de ikke kan bestemme på skolen.  Hva kan elevene være med å bestemme på skolen?

Hva kan de ikke bestemme, og hvorfor?

Forslag til fremlegg: Vis intervjuet som en dramatisering, der en er intervjuer og en er rektor/lærer som svarer på spørsmålene.

## Opplegg B Hvordan kan ungdom påvirke i samfunnet?

*Tema:* "Debatten om vindmøller i nord – hvordan kan vi påvirke? "

*Målgruppe:* ungdomsskoleelever

*Læringsmål:*

- Å kjenne til ulike påvirkningsmuligheter i samfunnet
- Å kunne se en sak fra ulike perspektiver
- Å kunne utrykke seg skriftlig og muntlig
- Å kunne samarbeide og å utvikle kunnskap og ferdigheter når det gjelder hvordan man kan forberede seg til å delta i demokratiet vårt

*Varighet:* 6 timer

*Litt bakgrunnsinformasjon:* Kraft- og industriløftet for Finnmark er regjeringens plan for mer kraftproduksjon i fylket, lansert i forbindelse med elektrifiseringen av Melkøya (Snøhvit Future). Det er ennå mange uavklarte elementer i prosjektet, men utbygginga vil bety utbygging av et stort antall turbiner i flere kommuner (Nordkapp, Porsanger, Lebesby, Gamvik, Berlevåg og Båtsfjord).

Reindriften mener den trekkes inn for sent og at de samlede konsekvensene er umulige å vurdere, Tilhengerne mener økt kraftproduksjon trengs for næringsutvikling og bosetting i fylket. Her kan man også bruke Fosen-saken i Trøndelag som eksempel.

Powerpoint til opplegget finner du her.

### I klasserommet: Læreren setter elevene inn i saken

Før elevene velger side, må de forstå begge perspektiver:

| **Spørsmål** | **For vindkraft** | **Mot vindkraft** |
|---|---|---|
| Hva er hovedargumentet? | Norge trenger fornybar energi for å fase ut fossil kraft | Samiske rettigheter og natur må beskyttes |
| Hvem støtter denne siden? | Staten, energiselskaper, deler av klimabevegelsen | Reindriftssamene, Natur og Ungdom, Amnesty |

| | | |
|---|---|---|
| Hva frykter de? | Kraftmangel, høye strømpriser, at Norge ikke når klimamål | At urfolksrettigheter overkjøres igjen, som på Fosen |
| Hvilke verdier ligger bak? | Klimarettferdighet, fellesskap, fornybar fremtid | Urfolksrettigheter, kulturvern, naturvern |

## Elevene velger side og finner påvirkningsstrategier

Klassen deles i to. Halvparten jobber **for** vindkraftutbygging, halvparten **mot**. Innen hver side velger gruppene ulike kanaler for påvirkning:

## ***For*** *vindkraftutbygging i nord*

**Budskap:** Norge trenger mer fornybar energi. Vindkraft i nord er nødvendig for klimaet og for å sikre nok strøm til folk og industri.

| ***Påvirkningskanal*** | ***Oppgave*** |
|---|---|
| **Politisk parti** | Lag en tale som om dere er unge medlemmer av et parti som støtter utbygging. Hva vil dere si til partiledelsen for å få dem til å prioritere vindkraft? |
| **Organisasjon** | Dere representerer en ungdomsorganisasjon for fornybar energi. Lag en kampanje i sosiale medier med tre innlegg som viser hvorfor vindkraft er viktig for klimaet |
| **Leserinnlegg** | Skriv et leserinnlegg til Nordlys eller Aftenposten der dere argumenterer for at vindkraft i Finnmark er nødvendig – og at det kan gjøres på en rettferdig måte |
| **Brev til politiker** | Skriv til energiministeren og argumenter for at utbyggingen bør fortsette, men med bedre dialog med samene |

## ***Mot*** *vindkraftutbygging i nord*

**Budskap:** Samiske rettigheter er menneskerettigheter. Vindturbiner ødelegger reindriftsområder og samisk kultur – og Fosen-saken viser at staten ikke kan stoles på.

| **Påvirkningskanal** | **Oppgave** |
|---|---|
| **Politisk parti** | Lag en tale som om dere er unge medlemmer av et parti som vil stoppe utbyggingen. Hva krever dere at partiet skal gjøre? |
| **Organisasjon** | Dere er aktivister i Natur og Ungdom eller NSR-N. Planlegg en demonstrasjon – hva skal skje, hvem inviterer dere, hva er kravene deres? |
| **Leserinnlegg** | Skriv et leserinnlegg der dere forteller historien om Fosen-saken og advarer mot at det samme skjer i Finnmark |
| **Underskriftskampanje** | Lag en underskriftskampanje med et konkret krav rettet mot myndighetene – samle underskrifter i klassen og på skolen |

### Eleven debatterer i klassen

Etter at gruppene har laget sine påvirkningsprodukter, holdes en strukturert debatt:

| **Steg** | **Innhold** | **Tidsbruk(forslag)** |
|---|---|---|
| 1. Presentasjon | Hver gruppe presenterer sitt produkt (2 min per gruppe) | 15 min |
| 2. Åpen debatt | Side A og B møter hverandre – hva er de sterkeste argumentene på hver side? | 10 min |
| 3. Felles refleksjon | Hvilke argumenter var vanskeligst å svare på? Hva ble dere overrasket av? | 10 min |

**Debattspørsmål som læreren kan bruke:**

- Kan både klima og samiske rettigheter ivaretas samtidig – og hvordan?
- Hvem bør ha mest å si i denne saken?
- Er sivil ulydighet, som på Fosen, et legitimt virkemiddel?
- Hva skjer hvis vi ikke bygger ut mer fornybar energi?

## Individuell refleksjonsoppgave til slutt

Etter debatten skriver hver elev individuelt (ca. en halv side):

1. Hvilken side representerte du – og hva var det sterkeste argumentet du brukte?
2. Hva var det beste argumentet fra den andre siden?
3. Hva mener **du personlig** – og hvorfor?
4. Hva har du lært om hvordan man påvirker i storsamfunnet?